

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Moralske Tanker (DK)

Citation: Holberg, Ludvig: "Moralske Tanker", i Holberg, Ludvig: *Moralske Tanker*, udg. af F.J.Billeskov Jansen ; Jørgen Hunosøe , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1992, s. 422. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg13val-shoot-idm139659559775904/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Moralske Tanker

- 278 *Gothisk*: også: barbarisk, rå. – *ubehændige*: dårligt, klodset udførte. – *Scholastiske Lærdom*: se n.t.s. 132. – *divertissement*: underholdning, tidsfordriv. – *Spectacles*: skuespil. – *Censure*: kritik. – *De nye Academies*: fx Royal Society fra 1660, Académie des Sciences fra 1666, det sv. Vetenskapsakademien fra 1739 og herhjemme Videnskabernes Selskab fra 1742. – *curieuse*: mærkelige, interessante. – *resolvere*: løse.
- 279 *raa*: udannet, umoden. – *anrettede*: oprettede. – *driftet*: drøftet. – *præstere præstanda*: ydet det, der bør ydes. – *fac* (. . .): se s. 97. – *Præcaution*: forsigtighed, varsomhed (med at lade noget trykke). – *til Trykken*: siden 1732 var det dog ikke nødvendigt at lade disse mindre lat. afhandlinger, »disputatser», trykke. – *en vis Leilighed*: H. havde i kapitlet om Akademiet i *Danmarks og Norges Beskrivelse* foreslået, at studenternes trykte dissertationer blev erstattet af udarbejdede »Theses, som kunde give Opponentibus anledning til at sondere dem, hvorviit deres studia kunde strække sig» (SS V: 300). – *remedere*: råde bod på. – *Theses*: teser, sætninger, som skal bevises.
- 280 *vidzant* (. . .): lat. censorerne [indsat i st.f. konsulerne] skal se til, at staten ikke lider skade. Optegnet hos Cicero, Sallust m.fl. – *Erindring*: kritisk bemærkning. – *insinuere*: fremkomme med. – *Lectioes publica*: lat. offentlige forelæsninger. – *Lectores*: lærerne. – *recitere*: forelæse. – *Responsors*: lat. »svarere». – *moed*: moden. – *excolere*: dyrke.
- 281 *profiterede*: gav (offentlig) undervisning i. – *respondere in Jure*: give svar i jura. I Kejsertidens Rom var undervisningen i retsvidenskab delt i en abstrakt-teoretisk og en mere konkret-praktisk skole. Om den første undervisning brugtes verbet docere, om den anden respondere. – *docendo discere*: lat. at lære ved at undervise. – *Stiftelse*: foranstaltning. – *Emulation*: kappelyst. – *propter* (. . .): lat. for at tjene til brodet. – *Approbatioes*: godkendelser. – *Axel Thorsens Vise*: se n.t.s. 44. – *Doct. Fausti Historie*: den fra ty. oversatte folkebog *Historia om D. Johan Fausto den wldherjetede Troldkarl*, Kbh. 1588 og oftere optrykt. – *Rolands* (. . .) *Kronike*: dvs. folkebogen *Olger Danske Kronike*, der handler om Karl den Stores kæmper Roland og Holger Danske.
- 282 *Lexes* (. . .): [Da fromhed og tro er kærlighed,] undres vi med rette over de hellige [dvs. kirkelige] love, som vil forsøge med svøber og trang at gøre dødelige fromme. – *actioneres*: anklages, tiltales for en ret. – *Persianer*: persere. – *Xenophons Beretning* om persernes opdragelsesmetoder, ikke om deres lovgivning, *Cyropædien* 1. Bog; muligvis lånt over Pufendorf 3, 3, 17, se Efterskriften, s. 357. De lat. sætninger er ikke fra disse kilder. – *Vitia*: af lat. vitium: fejl.
- 283 *Posito*: lat.: forudsat; hvis. – *Douceur*: mildhed.
- 284 *excommunicere*: udelukke fra kirkens samfund. – *vellystig*: hengiven til, præget af luksus, vellevned. – *Seneca Epist.* 108, 37. – *straffer*: dadler, revser (i ord). – *Poet*: Horats *Ars poetica* 102-103.
- 285 *Miraris* (. . .): Du undrer dig over, at endrægtighed mellem brødre er sjælden; jeg tror de strides, fordi de er ens. – *Blodsforvante*: slægtninge;